

BARBECUEËN IN BABI JAR: EEN BELADEN PARADOX?

EEN REFLECTIE

Het is hartje zomer, mijn vriendin en ik lopen vanaf een verval- len metrostation een park in. In de verte doemt een pompeus standbeeld op. Links en rechts naast het pad genieten stelletjes van hun welverdiende rust. Als je niet beter zou weten zou je kunnen denken dat je loopt door een gewetenloos landschap. Niets is minder waar. Dit is Babi Jar, de plek waar in de zomer van 1941 de grootste massaexecuties ooit plaatsvonden. Het standbeeld komt dichterbij. Volgens ons boekje is dit stand- beeld in 1974 opgericht ter nagedachtenis aan de alhier om- gebrachte 'strijders tegen het fascisme'. Als je goed kijkt staat er naast deze kolos een kleiner monumentje. Het herdenkt de dwangarbeiders die als slaven richting het Duitse rijk zijn af- gevoerd, de Ostarbeiter. Een stuk verderop, aan de overzijde van een keurig gemaaid gazon, begint het stadsbos. Tijdens het lopen treffen we een Amerikaanse man van Joodse komaf die ook op zoek is naar het beruchte ravijn, we lopen samen richting de bomen. Wetende dat in dit bos in twee dagen tijd bijna 34.000 schuldeloze mensen zijn omgebracht, voelen we ons niet op ons gemak. We zoeken naar iets dat ons kan aan- geven op welke plek we ons bevinden, een houvast. We vinden een bescheiden monument, een bronzen menora. Dat blijkt het te zijn, een groen uitgeslagen stenen voet met een menora die in 2015 ook nog eens deels gesmolten is als gevolg van een brandstichting. Hoe anders moet het hier zijn geweest in 1941. Terwijl we met onze metgezel de beladen geschiedenis van de

plek bespreken, worden we gepasseerd door vrouwen met kin- derwagens en uitbundige jongeren. In het bos treffen we niets aan dat ons herinnert aan de verschrikkelijke geschiedenis.

Het is duidelijk dat het park populair is bij de recreërende inwoners van Kiev. Overal zijn resten van barbecues te zien, bierblikjes en flesjes liggen her en der verspreid. Babi Jar lijkt vergeten te zijn in de herdenkingscultus, het massatoerisme van Auschwitz ontbreekt. In plaats van Amerikaanse toeris- ten met selfiesticks zien we alleen mensen die van hun werk af lijken te komen. De menora die we zagen is pas in 1991 ge- plaatst. Daarvoor was er alleen plek voor het herdenken van de helden die tegen het fascisme gevochten hadden, verschil tussen groepen slachtoffers werd niet gemaakt. Sinds 1991 zijn er door verschillende Joodse organisaties kleine monumen- ten opgericht aan de rand van het ravijn. Deze monumentjes zijn echter allemaal groot voorzien van het logo van de betref- fende organisatie. De Zweedse historicus Andrej Kotljarchuk spreekt mede daarom van 'slachtofferconcurrentie'. Van deze toegenomen interesse voor het herdenken van de slachtoffers merken we ter plekke echter weinig. Aan de ene kant voelt het een beetje wrang dat het terrein niet is afgezet, met het nodige respect wordt onderhouden en voorzien is van informatie, maar aan de andere kant is het misschien wel beter zo. Voor ongebreideld ramptoerisme lijkt er geen plaats, en wellicht dat het juist wel goed is dat er nu alleen nog plezier gemaakt wordt. Men lijkt echter te vergeten dat men staat op verbrande en vermalen menselijke resten, nog afgezien van de restanten van het concentratiekamp dat na de executies op deze locatie gebouwd is voor het opsluiten en uiteindelijk vermoorden van, met name, Sovjet krijgsgevangenen en zigeuners uit alle delen van het huidige Oekraïne.

Enkele jaren geleden heeft de Joodse ondernemer Aleksander Lewin het idee opgevat om een groot interactief museum en herdenkingscentrum te bouwen, pal op de plek van de massa- graven. Dit plan ondervindt veel tegenstand vanuit de Joodse bevolking, bouwen op graven is conform de Joodse traditie niet toegestaan. Verder is het natuurlijk de vraag of zo'n cen- trum wel gewenst is. Al snel zal het centrum te vinden zijn in de reisgidsen en aangeprezen worden als een 'must see' attrac- tie. De bezoekers zullen dan niet snel meer recreërende jonger- en zijn en er zal niet meer gebarbecued mogen worden. Hun plaats zal worden ingenomen door fotograferende toeristen en dagjesmensen. Mensen die zich wellicht nog minder kunnen voorstellen bij wat hier gebeurd is. Babi Jar zal dan terecht kom- en in het rijtje met concentratiekampen zoals Auschwitz en Bergen-Belsen. Is dat respectvoller jegens de slachtoffers? Ik weet het niet.

Een van de monumentjes die na 1991 te Babi Jar zijn ge- plaatst, voorzien van het logo van de organisatie.

Een van de uitlopers van het ravijn.

De bronzen menorah die in 1991 als monument is opgericht.

